

דף קיב.

עין משפט א.

או"ח סימן ד פעיף יט

יט. כ. המקיז דם מהכתפים ולא נטל ידיו מפחד ז' ימים, המגלח ז' ולא נטל ידיו מפחד ג' ימים, הנוטל צפרניו ולא נטל מפחד יום אחד ואינו יודע ממה מפחד.

עין משפט [א.]

יו"ד סימן קטז פעיף ה

ה. צריך ליזהר שלא לתת מעות לתוך פיו שמא יש עליהן רוק של חולה מוכה שחין ח. גם לא יתן כף ידו תחת בית שחיו שמא נגעה ידו במצורע או בסם רע.

ה. ו. לא יתן ככר לחם תחת בית השחי ט משום הזיעה. ולא יתן תבשיל י

ז. והעולם נהגו לא רק המגלח לעצמו אלא אפי' מתגלח ע"י אחר נוטל ידיו, אבל הנוטל צפרניים לאחרים א"צ ליטול, אבל זה שנטלו לו צריך נטילה, והספר לכאורה גם הוא לא צריך נטילה מעיקר הדין כה"ח אות צ"ב.

והמגלח שערו לא שנא במספריים לא שנא בסכין, שם אות צ"ג.

ח. שם בירושלמי, וכפי' הרמב"ם שם בפ' י"ב. והר"ן כתב משום שיד כל אדם ממשמשת בהם ויש מהם חולין ומזוהמין. ש"ך ס"ק ג' מהב"י. ועוד יש לחוש שמא יקפצו לתוך גרונו ויחנק, ומטעם זה יש ליזהר לא לתת מחטין לתוך פיו וגם מסמרים קטנים שמא יקפצו לתוך גרונו ויסתכן. כף החיים אות ל"ח.

ט. ואם הכיכר חם גם תחת בגדיו שמפסיקין כי ע"י חום מזיע גם דרך בגדיו, אבל פת צונן אסור רק באין דבר מפסיק בינו לבין בשרו אם לא שהבגד עצמו יש בו זיעה שאסור גם בכיכר צונן. כף החיים אות ט"ל.

י. משמע דאוכל חי מותר שמחוסר בישול או כבישה שיהיה ראוי לאכילה מ"מ בבינת אדם כתב ששמע מהגאון שצויה לחתוך הצנן שהיה תחת המטה ולזרוק אותו כדי שלא ימצא אותו אדם ויאכל אותו ובמקומות שנהגו היתר בדבר חי שומר פתאים ה'. כף החיים אות מ'.

או משקה תחת המטה ^ב משום שרוח רעה שורה שם עליהם ^ל.

ה. ז. לא ינעוץ אדם סכין בתוך אתרוג או פרי אחר ^מ שמא יפול אדם על חודו וימות.

הגה: כמ"כ יזהר בכל הדברים המביאים לידי סכנה ^נ, כי זה חמור מאיסורא.

הגה: יש לחוש יותר לספק סכנה מספק איסור, ע"כ אסור לילך בכל מקום סכנה כמו תחת קיר נטוי ^ס או ללכת יחידי ^ע בלילה.

הגה: אסור לשתות מים מהנהרות בלילה, או להניח פיו על קילוח המים אפי' ביום ולשתות ^פ כי בדברים אלו יש משום חשש סכנה.

כ. אפי' מכוסין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהן. ש"ך ס"ק ד' מב"י. ואם הריצפה מרוצפת נראה דאין רוח רעה שורה כמו לגבי מים אחרונים באו"ח סי' קפ"א סעיף ב', דרך ע"ג קרקע ממש אמרו או אדמת עפר לא כן כשיש דבר מפסיק ריצוף או ריצפת עץ. כף החיים אות מ"ב, וצירף זה לסניף. ולכתחילה אין ליתן אוכלין או משקין תחת המטה אפי' שלא ישן עליה אדם והוא שלפחות עשויה לשינה אבל אם לא עשויה לשינה אין לחשוש וא"צ ליזהר אפי' לכתחילה. כף החיים אות מ"ג.

ל. והברכי יוסף בשו"ב אות יו"ד אוסר אפי' בדיעבד והשיג על השבות יעקב בח"ב סי' ק"ה שכתב שכל זה לכתחילה והזבחי צדק והבן איש חי מחמירין אף הם בזה. מ"מ כתב בכף החיים דאם הריצפה מרוצפת או בדבר חי גם בלא מרוצפת יש להקל בדיעבד. כף החיים אות מ"ד. ועיין בשו"ת יביע אומר ח"א חיו"ד סי' ט"י-י' שג"כ העלה להקל בזה.

מ. כף פירש הראב"ד משום בזיון הפרי שעושה בהם נרתיק לסכין. ויש שפירשו הטעם משום שהסכין מעלה חלודה ומסכן למי שיאכל הפרי, כף החיים אות מ"ה.

נ. גשר העשוי מגג לגג אפי' רחב הרבה אסור לעבור עליו. מירושלמי בפ' במה מדליקין. וכף החיים אות מ"ו.

ס. או על גשר רעוע או ליכנס לחורבה. ש"ך ס"ק ה' מרמב"ם. ובעת ההכרח ללכת על גשר יש ללכת ברגליו ולא ע"ג בהמה שבהמה יכולה להפיל האדם לנהר וכמעשים שהיו, כף החיים אות מ"ח.

ע. ה"ה לישון יחידי בלילה שלא תאחוז אותו פלונית. שבת קנ"א ע"ב. ואם יניח נר דולק מהני. כף החיים אות מ"ט.

פ. שמא יבלע עלוקה. הרמב"ם בפ"א מהלכות רוצח הלכה ו'. ומכלל זה לא ישתה מדבר שפיו צר עד שיערה לתוך כלי ויראה מה הוא שותה. כף החיים אות נ'.

הגה: מנהג פשוט שלא לשתות מים בשעת התקופה ^ז וכן כתבו הקדמונים ואין לשנות.

הגה: עוד כתבו הקדמונים שיש לברוח מן העיר ^ק כשיש דבר רח"ל בעיר. ויש לצאת מן העיר בתחילת הדבר ^ר ולא בסופו. כל אלו הדברים הם משום סכנה ושומר נפשו ירחק מהם.

הגה: אסור לסמוך על הנס או לסכן עצמו בכיוצא בזה. ועיין בחושן משפט סי' תכ"ז.

או"ח סימן רמב סעיף א

עין משפט ב.

א. אפילו מי שצריך לאחרים אם יש לו מעט משלו צריך לזרז עצמו

ולשתות בתוך שתי ידיו ביום מותר שיכול לראות מה הוא שותה. שם אות נ"א.
^צ. ואם יש ברזל במשקין או באוכל אין רשות למזיק וכן נוהגין העולם, ובמבושל וכבוש אין לחשוש וכן במלוחים מ"מ טוב להחמיר גם בהם ולהניח ברזל עליו. ש"ך ס"ק ר'.
^ק. דלפעמים הגזירה על העיר ואם יברח ינצל. כף החיים אות נ"ד.
^ר. עצה טובה קמ"ל, ומי שעבר פעם אחת דבר בעיר ולא ניזוק א"צ לברוח כי מחוסן הוא, והיינו שחלה ונתרפה. כ"כ רש"ל בב"ק פ"ו סי' כ"ו.
בזמן דבר בעיר סגולה גדולה לומר פרשת פיטום הקטורת.
ויזהר אדם מלדבר שקר בזמן המגפה כי הוא מסוכן וסימן לדבר "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני". כף החיים אות ס"ב.
ועוד שם סגולה שאדם יקרא מ"ב המסעות בכל יום ואז מובטח לו שלא ינזק בעת המגפה רח"ל. בזמן המגפה ראוי שאדם יכסה מצחו שמל"ה לא יכיר עוונותיו. שם באות ס"ד.

לכבד את השבת ^ש, ולא אמרו עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ^ה

ש. שבת קי"ח ע"א, אמר ר"י משום ר' יוסי כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים, ורב נחמן בר יצחק אמר אף ניצול משעבוד מלכויות, אמר רב יהודה אמר רב כל המענג השבת נותנים לו משאלות לבו.

ונתינת נחלה בלי מצרים היא מדה כנגד מדה, כיון שהוא מפזר מעות בלי שיעור לצורך השבת כך יתנו לו נחלה בלי שיעור ג"כ, וע"כ האדם לא יקציב סכום להוצאות שבת ויו"ט. וכן מ"ש שניצול משעבוד מלכויות כיון שקיבל עליו עול שבת. ונותנים לו משאלות לבו כדי שימלא חפצו מכל עונג שירצה. ב"י.

גם הנשים חייבות בעונג שבת. כה"ח אות א'.

וְצָרִיךְ לִיזְהַר שֶׁלֹּא לַהֲנִיחַ עַל הַשְּׁלַחֵן דְּבַר בְּזוּי, גַּם כְּשֶׁמִּנִּיחַ פִּירוֹת עָלָיו צָרִיךְ לַהֲנִיחַ בְּעֵין יָפֵה אִפִּי אִם הוּא לְבָדוֹ יוֹשֵׁב עַל הַשְּׁוֹלְחָן, כִּי מֵלֹאכִי עֲלִיּוֹן רֹאֵין אֶת הַשְּׁוֹלְחָן. כה"ח אות ב' מהזהר.

ת. בשבת קי"ט ע"א אמרו עשירים שבכל הארצות במה הם זוכים במה שמכבדים את השבת, ובמי שהשעה דחוקה לו אפי' בעשיית דג קטן הוי עונג שבת.

וְכָתֵב הַט"ז בַּס"ק א' מֵהַטּוֹר דִּג' חֲלוּקוֹת בְּדִבְרֵי אִם הוּא אִישׁ אֲמִיד וְרָאוּי לוֹ לְצַמֵּם בְּמִזְוֵנוֹת כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה עֲנִי, מ"מ בִּשְׁבֶּת לֹא נֹאמַר זֶה אֵלָּא יִכְבֵּד לִפִּי יִכְלֹתוֹ. וְאִם הוּא אִישׁ שֵׁשׁ לוֹ מַעֵט מִשְׁלוֹ וְצָרִיךְ לֵאחֲרֵיהֶם הוּא בְּכָלל הַחַיּוּב עֹנֵג, וְאִפִּי בְּדִבְרֵי מוֹעֵט כְּגוֹן דִּג קֶטֶן וְחַיִּיב בִּג' סְעוּדוֹת. אֲבָל בְּאִדָּם שֶׁהַשְּׁעָה דְּחֻקָּה לוֹ בִּיּוֹתֵר, שְׁאֵין לוֹ כְּלוּם מִשְׁלוֹ וּמוֹטֵל הַכֹּל עַל הַצִּדְקָה, אֵינוֹ בְּכָלל חַיּוּב עֹנֵג, וְאֵינוֹ חַיִּיב אֵלָּא בִּב' סְעוּדוֹת וְזֶה מ"ש רַבִּי עֲקִיבָא עָשָׂה שְׁבִתְךָ חוֹל וְהֵינּוּ ב' סְעוּדוֹת וְאֵל תִּצְטָרֵךְ לְבִרְיוֹת. כה"ח אות ג'. וְעֵינִן בִּשְׁעָרֵי הַצִּיּוֹן ס"ק י'.

וכל מזונותיו של אדם קצובים מר"ה עד ר"ה חוץ מהוצאות שבת ויו"ט, והוצאות בניו לת"ת שאם מוסיף בהוצאות מוסיפים לו. וגם אמרו על הוצאות שבת שהקב"ה אומר בני לוו עלי ואני פורע.

ובגמ' פסחים ס"ה ע"ב אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן "לכם" דכתיב "וקראת לשבת עונג". הגם שבעצרת פסוק אחד אומר "עצרת תהיה לכם" ובפסוק אחר "עצרת לה' אלהיך" ונחלקו בה ר"א ור"י, שר"א סובר או כולו לכם או כולו לה', ור"י סבר חלקהו חציו לכם וחציו לה', אבל בשבת כו"ע מודו דבעינן לכם, שיש גם תיקון שנעשה ע"י אכילתו בשבת, כמבואר בשער הכוונות דף ע' עמוד ג'.

וְכֵן מ"מ גַּם בִּשְׁבֶּת שֵׁשׁ מִצּוֹת עֹנֵג יִזְהַר שֶׁלֹּא לֵאכּוֹל הַרְבֵּה, וְכִמּוֹ שְׁצִיּוּהַ הַמַּגִּיד לְמַר"ן הַב"י לְמַעַט בְּאֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה אִפִּי בִּשְׁבִתוֹת וְיו"ט, הִבִּיאוּ הַכַּה"ח בְּאוֹת ה'. וְכָתֵב הַרְמַב"ם רִישׁ פ' ל' מֵהַלְכוֹת שְׁבֶת שֶׁכְּבוֹד וְעֹנֵג שְׁבֶת מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, אֲבָל לְהַתְעַנּוֹת בּוֹ אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה.

וְלַעֲנִין ג' סְעוּדוֹת, מֵהַלְבוּשׁ בִּסִּי תִרְצָא מִשְׁמַע שֶׁהֵם מִן הַתּוֹרָה, אֲבָל הָא"ר שֶׁם כָּתֵב

אלא למי שהשעה דחוקה לו ביותר^א, לכן צריך לצמצם בשאר הימים כדי לכבד את השבת.

ב. מתקנת עזרא שיהיו מכבסים בגדים ביום ה'^ב בשבוע מפני כבוד השבת.

שהם מדרבנן וקרא אסמכתא. ועיין במשב"ז אות א'.

א. ואם אין בידו גם דבר מועט לא חייב לשאול על הפתחים בשביל כבוד שבת.

וּבספר חסידים כתב, דטוב ארוחת ירק בשבת, ואהבה ואחוה עם אשתו ובני ביתו, ויזהר מלכעוס בשבת, כי אמרו בזוהר כל הכועס בשבת כאילו הדליק אש גהינם.

וּמ"מ יוסיף בסעודתו יותר מאוכל ביום חול, ואם שבת ר"ח יוסיף תוספת לכבוד ר"ח. כה"ח אות ט'.

וּבספר פרי עץ חיים שער י"ח פ' כ"ב כתב שיש לעשות סעודה שלישית בשבת בדגים ע"ש, ובליל שבת הוא רק לתענוג אבל בסעודה שלישית צריך לקבוע סעודתו עליהם. כה"ח אות י'.

גם אם רוצה בליל שבת רק לטעום מעט מהדגים ולהשאיר אותם אח"כ לסעודה שלישית, יביא כולם על השולחן ולא יניח דבר מועט על השולחן רק מה שצריך בליל שבת כי אין זה לכבוד להניח דבר מועט על השולחן כי אם בעין יפה, כה"ח אות י"א.

ומי שהשעה דחוקה לו ביותר, היינו שיש לו מזון י"ד סעודות לאכול כל ימי השבוע בכל יום ב' סעודות, לא יטול מן הצדקה כדי לאכול סעודה שלישית.

וּבִרְמב"ם בפ"י המשניות כתב דלא יאכל במוצאי שבת כלום אלא יאכל סעודה שלישית בשבת. ועיין בכה"ח אות ט"ז.

וּלְווֹיִן בְּרִיבִית לְצוּרֶךְ סְעוּדַת שַׁבָּת או סעודת מצוה, מ"א בשם הירושלמי. ויש מפרשים לוויין מעכו"ם או מישראל ע"פ דרך היתר, ויש מפרשים היינו בריבית מדרבנן, ויש מפרשים אפי' בריבית מן התורה וקצוצה. ושומר נפשו ירחק ואין להתיר אלא מעכו"ם או בדרך היתר מישראל. כה"ח אות י"ז.

ואם יש עליו חוב לשלם שכר שכיר הוא קודם להוצאות שבת, שלא לעבור על כמה לאוין ועשה. ועיין ביביע אומר ח"א יו"ד סי' ד'.

וּבְשַׁלְחָנוֹ לְאָדָם דָּבָר מֵאֵכֶל לְאֹכְלוֹ בַּשַּׁבָּת אִסּוּר לְאֹכְלוֹ בַּחֹל, מִסְפֵּר חֲסִידִים ס"י תתס"ו, מיהו אם לא צריך אותו לשבת זו ויתקלקל אם ישמור אותו עד שבת הבאה מותר לאוכלו גם בחול. כה"ח אות י"ח.

ב. ב"ק דף פ"ב, כדי שיהיו פנויים לכבוד שבת, מ"א ס"ק ג'. ואם יכול יכבסם כבר מיום ד' שכבר מיום ד' בשבוע מקבלים הארת הנפש משבת הבאה, וביום ה' מקבלים הארת הרוח, וביום ו' מקבלים הארת הנשמה. כה"ח אות י"ט.

ותקנת עזרא היינו שאם צריכים לכבס יכבסו אבל לא שיש חיוב לכבס גם אם לא צריכים.

הגה: נוהגין להכין עיסה כדי שיעור חלה^ג כדי לעשות מהם לחמים לבצוע עליהם בשבת ויו"ט^ד, וזה גם מכבוד שבת ויו"ט, ואין לשנות.

הגה: יש שנוהגים^ה לאכול פשטידא כליל שבת שהיא מכוסה למעלה ולמטה זכר למן, וסיים ולא ראיתי לחוש לזה.

יו"ד סימן רנה פעיף א

א. לעולם ירחיק אדם עצמו מקבלת הצדקה, ויגלגל עצמו בצער שלא יצטרך לבריות.

וכן ציוו חכמים עשה שבתך חול ולא תצטרך לבריות^ו. אפי' חכם

ג. וראייה לזה מתענית כ"ד מאשתו של ר' חנינא. מ"א ס"ק ד'.

וכדאי לקיים מצות חלה לפי שאבדה חלתו של עולם כמו שאמרו בירושלמי בשבת פ"ב, וכ"כ ברש"י שבת ל"ב ע"א מבראשית רבה. וע"כ האשה מפרישה חלה בע"ש לתקן אותו הפגם.

והגם שבזה"ז החלה נשרפת אין להפריש רק דבר מועט, אלא שיש להפריש שיעור אחד ממ"ח חלקים ע"פ סודן של דברים, והאשה תעשה כן בימים נוראים לפחות כדי לקיים המצוה בשלימות. כה"ח אות כ"ד.

וצריך לכוון בעת הפרשת החלה על כל הקמח הנדבק בכל מקום כגון על המערוך והשולחן.

טוב ליזהר כשאוכל פת ממי שאינו זהיר בכשרות ליטול ממנה חלה. כה"ח אות כ"ו. ואם תחילת העיסה היא קשה אף שאח"כ עושין אותה כלילה רכה צריך להפריש ממנה חלה בלא ברכה, כה"ח אות כ"ז.

ד. בגמ' ביצה ט' ע"א אמרו עליו על שמאי הזקן כל יום היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה אומר זו לשבת, מצא אחרת נאה ממנה מניח השניה ואוכל הראשונה, אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנאמר ברוך ה' יום יום. וכתב הב"ח שמדברי הרמב"ן מבואר שהלכה כדברי בית הלל, אבל האו"ז כתב דמודה הלל שמידת שמאי עדיפה יותר.

ובמ"מ מחלק בין חפצים נאים וכלים חדשים שאינם מצויים תמיד בזה הלכה כשמאי אבל במאכלים הלכה כב"ה. אם לא שזה מאכל שאינו בנמצא כל כך. כה"ח אות כ"ט.

ה. ובמ"ב כתב דהכי נוהגים ועיין בבאר הגולה.

ו. פסחים קי"ג ע"א.

יש מפרשים עשה שבתך חול וכו' היינו שיאכל גם בשבת ב' סעודות ולא יצטרך לבריות לקחת לסעודה שלישית. בברכי יוסף.

מכובד והעני, יעסוק באומנות אפי' מנוולת ולא יצטרך לבריות ^ז.

דף קיב:

עין משפט א. או"ח סימן רמ סעיף יא

יא. אסור לשמש לאור הנר ^ח אפי' שמאפיל בטליתו, גם ביום אסור אלא א"כ הוא בית אפל.

הגה: ות"ח מאפיל בטליתו ומותר.

הנה: ואם עושה מחיצה גבוהה עשרה לפני הנר אע"פ שאור הנר נראה כגון שהמחיצה היא סדין מותר.

אח"ע סימן כה סעיף ה

ה ט. וכן לא ישמש לאור הנר ^ט, ולא בתחילת הלילה ולא בסופו ^י אלא באמצע.

ה ינ. אסור לשמש ^כ ביום, שעזות פנים היא לו.

עין משפט ב. או"ח סימן רמ סעיף טז

טו. טז. לא ישמש והוא שבע או רעב אלא אחרי שיתעכל מזונו שבמעיו, ולא ישמש ביום ההקזה.

המשמש מיטתו על מטה שתינוק עליה, אותו תינוק נכפה, והוא שאינו בן שנה ושישן לרגליו ולא הניח ידו עליו.

ז. שם ובב"ב ק"י ע"א.

ואם הוא דיין אסור לו לעשות מלאכה בפני ג' אלא בצינעה. ברכי יוסף.

ח. מפסחים קי"ב ע"ב, ולאור הלבנה, אם לא מאיר עליהם ממש נראה דמותר, כה"ח אות ע"ה.

ט. ואם היה שבת לא ישמש כלל, אם אין לו כלי לכפות על הנר. כ"כ בח"מ.

י. מסנהדרין מ"ו וביצה כ"ב.

כ. נדה ט"ז ע"ב.